

Заверюха Марина Михайлівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

*доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права, кандидат
юридичних наук*

ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЛІСАМИ НА УМОВАХ КОНЦЕСІЇ

Серед природних багатств нашої держави лісам належить особливе місце. Ліс – невід'ємна складова частина біосфери. Ліси є найскладнішим і найпотужнішим рослинним угрупованням за різноманітністю будови та рівнем впливу на природне довкілля. Проте ліс не тільки джерело матеріальних цінностей, таких як деревина, живиця, луб, кора, деревина зелень, деревинні соки и т.п.. Науково-технічна революція та урбанізація (зосередження людей у містах), застосування замінників деревини не зменшили в ній потреби, а збільшили й одночасно зумовили зростання екологічної ролі лісів. Лише зелена рослинність, зокрема дерева, в процесі фотосинтезу здатні перетворювати енергію сонця і неорганічні речовини в органічну масу, виділяючи при цьому кисень і поглинаючи вуглекислий газ. Ліси відіграють велику ґрунтозахисну і водоохоронну роль, пом'якшують і зволожують клімат, сприяють рівномірному розподілу опадів, попереджують змив і розмив ґрунту, сприяють підвищенню врожаю сільськогосподарських культур.

Право лісокористування в юридичній літературі розглядається як один із важливих правових інститутів лісового права, що містить сукупність правових норм, які встановлюють умови і порядок багатоцільового раціонального використання, відтворення й охорони лісів, ведення лісового господарства, права й обов'язки лісокористувачів, з урахуванням потреб суспільства в одержанні деревної та недеревної продукції, використання інших корисних властивостей лісу [1, с. 26].

Відповідно до ст. 16 Лісового кодексу України, право користування лісами здійснюється в порядку постійного та тимчасового користування лісами.

У ст. 17 Лісового кодексу України зазначається: «У постійне користування ліси на землях державної власності для ведення лісового господарства без

встановлення строку надаються спеціалізованим державним лісогосподарським підприємствам, іншим державним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи.

У постійне користування ліси на землях комунальної власності для ведення лісового господарства без встановлення строку надаються спеціалізованим комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створені спеціалізовані лісогосподарські підрозділи» [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 57 Земельного кодексу України: «Земельні ділянки лісогосподарського призначення за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються в постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, іншим державним і комунальним підприємствам, установам та організаціям, у яких створені спеціалізовані підрозділи, для ведення лісового господарства» [3].

У ст. 18 Лісового кодексу України встановлений порядок тимчасового користування лісами. Об'єктом тимчасового користування можуть бути всі ліси, що перебувають у державній, комунальній або приватній власності. Тимчасове користування лісами може бути: довгостроковим – терміном від одного до п'ятдесяти років і короткостроковим – терміном до одного року.

Спираючись на наукові дослідження попередніх років слід відмітити, що вони здебільшого стосувалися розгляду питань щодо можливості оренди лісів. У науці одним із перших необхідність впровадження орендних відносин у сфері використання лісів обґрунтував і теоретично розробив договір оренди ділянки лісового фонду О. І. Крассов. Зокрема, він виділяв первинну і вторинну правову форму реалізації права лісокористування. У 80-их роках минулого століття договірна форма використання лісових ресурсів знайшла своє часткове відображення і в нормах законодавства, а в кінці 80-их років законодавство задекларувало перспективи її розширення на орендних засадах.

Перша редакція Лісового кодексу України 1994 р. в ст. 9, 10 закріпила право тимчасового користування земельними ділянками лісового фонду на умовах оренди. Відповідно, набуття права використання лісу і лісових ресурсів

передбачало необхідність виділення земельних ділянок та проходження складної процедури землевідводу відповідно до норм земельного законодавства. Намагаючись спростити відповідні процедури та активізувати процес господарського використання лісів для задоволення різноманітних (не лісогосподарських) потреб, редакція Лісового кодексу України від 8 лютого 2006 р. замість тимчасового користування (оренди) земель лісового фонду запровадила інститут тимчасового користування лісами. Наукові дослідження з приводу права користування лісами на умовах концесії здебільшого не проводились.

Протягом 2017 року в ЗМІ все частіше стала з'являтися інформація щодо можливості передачі «об'єктів лісового господарства» у концесію. Зокрема, повідомляється, що Мінекономрозвитку готує передачу в концесію 333 державних лісогосподарських підприємств (у тексті вони названі «об'єкти лісового господарства») та планує розробити нову концепцію управління згаданими підприємствами [4]. Дані заяви не залишилися поза увагою і викликали обурення та численні мітинги представників лісової галузі [5].

Аналізуючи норми лісового та земельного законодавства, слід відмітити, що законодавець не врегулював питання щодо можливості користування лісами та спеціалізованими лісогосподарськими підприємствами на умовах концесії. Звертаючи увагу і на ст. 3 Закону України «Про концесії» від 16 липня 1999 р. де немає відповідної норми щодо можливості взяття в концесію лісів, лісового господарства або ж спеціалізованого лісогосподарського підприємства. Отже, для концесії даних об'єктів потрібно буде внести численні зміни до чинного законодавства.

На теперішній час дане питання не залишилося поза увагою законодавця. Так Верховною Радою України 3 квітня 2018 року в першому читанні за основу прийнято проект Закону України «Про концесії». Даний законопроект містить положення, які вносять зміни до Лісового кодексу України, зокрема пропонується доповнити статтю 16 Лісового кодексу України «Право користування лісами» наступним змістом: «Ліси на землях державної та комунальної власності,

спеціалізовані лісогосподарські підприємства не є об'єктами концесії згідно Закону України «Про концесії» [6].

Окрім того, даний законопроект вносить зміни до не малої кількості нормативно-правових актів, зокрема до: Земельного кодексу України, Господарського кодексу України, Повітряного кодексу України, Закону України «Про інвестиційну діяльність», Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» і так далі, що може бути предметом подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури:

1. Крассов О. И. Право лесопользования в СССР / О. И. Крассов. – М., 1990. – 238 с.
2. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. в редакції від 8 лютого 2006 р. № 3852-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 21. – Ст.170.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27.
4. Концесія лісового господарства в Україні: від пропозиції до реальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.lisportal.org.ua/projectpost/80856>.
5. Колективи лісогосподарських підприємств Чернігівщини виступили проти приватизації та передачі в концесію державних лісів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article;jsessionid=1EC0F19A3450A1E2C9EA4324C50D5087.app1?art_id=186702&at_id=32888.
6. Проект Закону про концесії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=8125&skl=9.